

به نام خدا

تولید شاخص ترکیبی امنیت اجتماعی ایران و طراحی مدل رصد

ریشه ها و زمینه ها:

امنیت اجتماعی مفهومی نوپدید در حوزه مطالعات امنیتی است که تبیین کننده ثبات و انسجام جامعه است و امنیتی که بر پایه این مفهوم بنا شود از پایداری بالایی برخوردار است. امنیت اجتماعی تبیین کننده وضعیت جامعه در حوزه های حیاتی آن است. با توجه به جایگاه محوری مفهوم امنیت اجتماعی در مطالعات این حوزه، بسیاری از جوامع پیشرفته، رصد وضعیت امنیت اجتماعی را در صدر برنامه های امنیتی و انتظامی خود قرار داده و برنامه ریزی های امنیتی خود به منظور شناسایی ترجیحات در این حوزه و تخصیص بودجه را بر مبنای آن بنا نهاده اند.

امنیت اجتماعی مفهوم زمینه مند و بومی است که با دغدغه ها و ارزشهای جوامع پیوند خورده است و نسخه عامی برای جوامع نمی توان تجویز کرد تا بر مبنای آن به ارزیابی وضعیت امنیت جوامع پرداخت. گستره متنوع شاخص های این حوزه دال بر این مهم است. جامعه ایران نیز بنابه ویژگی های خاص آن در حوزه فرهنگی- مذهبی، ملی- تاریخی، مدرن و جهانی، چشم انداز پیچیده ای از ترسیم امنیت اجتماعی برای هر محقق را ترسیم می کند. مولفه های ذکر شده طیف گسترده ای از مفاهیم و شاخص ها را دربرمی گیرد و تامین امنیت اجتماعی مستلزم دربرگیرندگی تمامی مولفه ها و شاخص ها برای تمامی گروهها و تعادل بخشی میان مولفه های متنوع مذکور است. ناگفته پیداست که با هر گونه عدم تعادلی میان مولفه های اصلی امنیت اجتماعی، جامعه را در وضعیت ناامن قرار می دهد و به تبع آن تهدیدی برای انسجام و نظم جامعه قلمداد می شود. با توجه به اهمیت و نقش محوری امنیت اجتماعی در تبیین وضعیت امنیتی کشور، شناسایی شاخص های امنیت اجتماعی جامعه ایران از اهمیت اساسی برخوردار است.

در ذیل طرح کلان ملی مطالعات امنیت اجتماعی ایران گستره قابل توجه ای از آثار مفهوم امنیت اجتماعی را موضوع بررسی خود قرار داده اند. همچنین پژوهشی انجام شده است تحت عنوان "ابعاد، مولفه ها و شاخص های امنیت اجتماعی" که مبنای همین پژوهش قرار می گیرد. مطالعات انجام شده مبنای مناسبی برای تحلیل و ارزیابی این مفهوم در جامعه ایران رافراهم می آورد. شاخص ها به منزله معیارهایی هستند که به وسیله آنها می توان کمیت،

کیفیت و یا وضعیت امنیتی جامعه را اندازه گیری کرد. از آنجا که بررسی و تجزیه و تحلیل امنیت اجتماعی نیازمند اطلاعات مناسب است، شاخص ها اولین مجموعه اطلاعات در مورد وضعیت امنیتی جامعه را به دست می دهند و درواقع، اولین پل ارتباطی نظام امنیتی و انتظامی با جامعه است. تأثیر گسترده شاخص ها در شناخت موضوعات و به تبع آن در ارزیابی و برنامه ریزی فعالیت های امنیتی، ضرورت اهتمام و دقت کافی در تعیین شاخص ها را روشن می سازد. با این وصف مسئله اصلی با پیشینه فوق الذکر «تولید شاخص امنیت اجتماعی در جامعه ایران و طراحی مدل رصد آن» است. دو گانه هایی ذهنی / عینی، سلبی / ایجابی، سوژه گی / ابژه گی، امکان مناسبی برای شناسایی مفاهیم و تدوین مدلی جامع و مانع از گستره شاخص های امنیت اجتماعی در جامعه ایران را فراهم می آورد.

مسئله:

امنیت اجتماعی و تبیین و تعیین شاخص های امنیت اجتماعی و طراحی مدلی برای اندازه گیری آن، در ارتباط با انسجام و بقای جامعه و نقش اساسی امنیت اجتماعی در این رابطه، در ارتباط با اهمیت رصد آن برای نظام امنیتی و نهایتاً برای پیش بینی تحولات جامعه که در واقع بر مدار امنیت و ناامنی جامعه قرار دارد، حائز اهمیت است. با این وصف در ادامه هر یک از موارد فوق الذکر توضیح داده می شود؛

امنیت اجتماعی مفهومی حائز اهمیت است؛ چرا که امنیت اجتماعی اساس نظم و انتظام و بقای جامعه است. درواقع امنیت اجتماعی در تعریف امنیت اجتماعی (جامعه ای) که: عبارت است از اطمینان خاطر گروه های مختلف اجتماعی و افراد نسبت به حفظ موجودیت؛ هویت و ارزش های خود در برابر مخاطرات ناشی از تحولات عادی و تحرکات عمدی (سند راهبردی مطالعات امنیت اجتماعی (مینایی - ۹۵))، بر حفظ موجودیت، هویت، ارزش ها و باورهای جامعه به عنوان اساس جامعه بودگی که انسجام و بقا جامعه در گرو آن است، تأکید دارد. همچنین امنیت اجتماعی مفهومی زمینه مند است که در هر جامعه ای با ابتنا به دغدغه های اساسی و انسجام بخش آن جامعه صورت - بندی می شود. ثبات و انتظام جامعه بویژه در حوزه داخلی با ابتنا بر رصد شاخص های امنیت اجتماعی میسر می شود.

شاخص ها عبارت اند از سری های خلاصه شده داده ها، در رابطه با موجودی ها و جریان ها که برای اندازه گرفتن آن، جنبه های شرایط اقتصادی و اجتماعی طرح شده اند و برای تجزیه و تحلیل و تصمیمات در حوزه امنیت اهمیت دارند. با این وصف هر گونه فهمی از نظام، ثبات و امنیت، مستلزم ارزیابی و فهم مولفه های امنیت اجتماعی است. با

این توضیح که فراز و فرود امنیت و ناامنی های جامعه با محور امنیت و ناامنی جامعه انطباق دارد؛ با این وصف شاخص های امنیت اجتماعی هم قدرت تبیین کنندگی وضعیت جامعه و هم قدرت پیش بینی کنندگی را در اختیار نظام اداری، امنیتی و سیاسی کشور قرار می دهد. با وصف این که امنیت اجتماعی موضوع پژوهش های بسیاری در جامعه ایران بوده است و پژوهش های این حوزه در ارائه شاخص های جامع و مانع برای این مفهوم که تبیین کننده وضعیت امنیت جامعه کمتر توفیق یافته و در دستیابی به شاخص های فراگیر از امنیت اجتماعی را ناکام مانده اند، تحقیق حاضر شناسایی شاخص های امنیت اجتماعی جامعه ایران و طراحی مدل رصد آن را پی گیری می کند. طرح پژوهشی "تولید شاخص های ترکیبی امنیت اجتماعی و طراحی مدل رصد" از طرح های تعیین شده ذیل طرح کلان ملی مطالعات امنیت اجتماعی است. این پژوهش در ادامه پژوهش "ابعاد، مؤلفه ها و شاخص های امنیت اجتماعی" تعریف شده است و به منظور فراهم شدن امکان سنجش و برآورد وضعیت امنیت اجتماعی در ایران است.

دستاوردها:

- (۱) بازبینی شاخص های امنیت اجتماعی حاصل از طرح تحقیقاتی «ابعاد، مؤلفه ها و شاخص های امنیت اجتماعی در ایران» با ارجاع به آثار تولید شده در مرکز مطالعات جامعه و امنیت و طرح کلان ملی مطالعات امنیت اجتماعی در پژوهشگاه.
- (۲) تدوین شناسنامه اولیه از شاخص های امنیت اجتماعی.
- (۳) بازنگری و به روزرسانی شاخص ها در بند ۱ و تکمیل شاخص ها.
- (۴) سنجش پایایی و روایی شاخص های احصایی.
- (۵) تعیین وزن شاخص های امنیت اجتماعی و طراحی مدل مناسب اندازه گیری، وزن دهی، تلفیق و ترکیب شاخص ها برای تولید شاخص ترکیبی واحد.
- (۶) ارائه روش اجرایی برای سنجش سالانه یا حداقل دوسالانه شاخص ترکیبی و انتشار مرتب آن در سطح ملی.
- (۷) نگارش شناسنامه نهایی از شاخص های امنیت اجتماعی، واحد اندازه گیری، فرمول محاسبه شاخص، دستگاه اجرایی متولی تولید شاخص.
- (۸) آزمون مدل نهایی با اندازه گیری امنیت اجتماعی با تکی بر اطلاعات موجود و در آزمون تجربه های جامعه ایران.
- (۹) طراحی نظام رصد امنیت اجتماعی در ایران.
- (۱۰) اجرای عملیاتی تولید شاخص ترکیبی امنیت اجتماعی بصورت پایلوت و با توجه به آمار و اطلاعات.